

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“, a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az átalatok a katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyesljük.) XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhöz, 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt., félévre 3 frt. 50 kr., negyedévre 1 frt. 25 kr. — Egyes szám ára 5 kr.
Előfizethető a kiadóhivatalban és minden megyei postahivatalnál.

Felelős szerkesztő:
Németh Ödön.

Megjelenik hetenkint 2-szer: szerdán este és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székesfejérvár, kigyó-utca 9. szám.
Hirdetések helyenként 50 kr. Bélyegilleték külön 30 kr.

A régi rendszer bukása.

A városházán évtizedeken át otthonos rendszer ma végre megdőlt, legalább a mai közgyűlés olyan határozatokat hozott, a melyek következményeiben a város fejlődésében történelmi jelentőségűek.

Az érdem mindenesetre a törvényhatóság tagjait illeti meg, de bizonyos, hogy döntő szerepe van a mai nap sikerében *Fiáth Pál* báró főispánnak is, a ki minden szavával beigazolta azt, hogy egyedül és kizárólag az igazságot keresi és ezt az igazságot minden befolyástól menten meg is akarja találni. Ebbeli törekvésében önállóan jár el és nem engedi magát az egyenes utról eltéríteni.

A polgármester a mai közgyűlés tárgysorozatát úgy állította össze, hogy 12 óra volt már midőn végre eljutott a közgyűlés a tárgysorozat legérdekesebb pontjához, a mely a városi ház visszafoglalására vonatkozott. A régi sablonos fogás, a mely annyiszor bevált, ezuttal nem vált be, éppen úgy, mint ahogyan eredménytelenek maradtak az utóbbi időben a polgármesternek többi ismeretes fogásai is. A közgyűlésnek azon tagjai, a kik azzal a szándékkal jöttek fel, hogy híven teljesítik a polgárság által rájuk ruházott kötelezettségeket azok mindvégig kitartottak, nem engedték magukat sem a rettenetes hőség, sem az előre haladott idő által befolyásoltni. A hezitáló kétkulacsos emberek már a szavazás után azonnal távoztak.

Fiáth Pál báró főispán tagadhatatlanul nehéz helyzetben erélyesen és ritka pártatlansággal vezette a közgyűlést, a mi nagyban emelte a bizottsági tagok önértékét. Nem nyilatkozott a helyzetről, nem akarva befolyásolni a közgyűlés lefolyását mindaddig, mig nem világosan állott előtte, hogy nincs az egész gyűlésteremben egyetlen ember sem, a ki a bűnösök s magának a bűnös rendszernek védelmére kelt volna. Midőn azonban a tárgyalás mentéből meggyőződött, hogy mindenki a legszigorubb vizsgálatot követeli, nehogy állásfoglalásáról a bizottság kétségben legyen, kötelességszerűen kijelentette, hogy ismerve állásának nehézségeit fogadta el a nehéz missziót, pusztán azért, hogy a város állapotain segíthessen. Nem befolyásolja őt senki, mert előtte egy vezércsillag van, mely utján vezet: a közérdek, és ezt kizárólagosan az igazságos uton fogja keresni. Bűnös nála védelemre nem számíthat, de a becsületes tisztviselőket a gyanusítástól meg fogja tudni védelmezni.

A közgyűlésen legelőször a választást ejtették meg az üresedésben levő állásokra, amelynek kapcsán a főispán is bejelentette az üresedésben levő állásokra a kinevezéseket.

Az első vihar *Farkasdy Dezső*nek a

vizsgáló-bizottsági tagságáról történt lemondásánál tört ki.

A puritán jellemű *Kovács István*, a vizsgáló-bizottságnak elnöke volt az első felszólaló, a ki rettenetes adatokat terjesztett a közgyűlés elé, melyben ismertette azt a rendszert, mely a rendőrség ügykezelésénél otthonos volt. Szavainak nyomán többször zúgott fel az elkeseredés vihara, a mely kitört az agyonzaklatott polgárság kebléből. És a mikor már azt hitte a közgyűlés, hogy már nagyobb vizsgálások nem történhettek, *Kovács István* újabb és újabb rettenetes vádakot emelt a rendőrség, sőt maga a tanács ellen is.

— Hát jogállamban történhetnek ilyenek!? — kiáltott fel elkeseredetten *Kovács István*.

— Hát nem rettenetes elképzelni, is, hogy ilyen kezekben volt letéve a város élet és vagyonszövésége!

Végül indítványozta, hogy a közigazgatás összes ágaira terjesszék ki a vizsgálatot. Mint a vihar, úgy zúgott fel beszéde nyomán az egész közgyűlés és *Havranek József* polgármester megérezte a veszedelmet. Meg se kísérelte védekezni, hanem maga volt az első a ki hozzájárult az indítványhoz, hogy az egész közigazgatás ellen indítsák meg a vizsgálatot.

Csak *Kövessey István* dr. volt az, a ki annyi észrevételt tett *Kovács István* beszédére, hogy azok az adatok csak észleletek (!?) s még nincsenek kétségtelenül beigazolva. (Mintha bizony valaki az ellenkezőt állította volna. Hiszen mindenki tudja, hogy nem a törvényszék végezte a vizsgálatot s tanukat sem hallgattak ki!)

Havranek polgármester kétségbeesését mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy e kétes értékű védelem hallatára, rendkívül meghatottan kiáltott át *Kövessey*hez:

— *Köszönöm, nagyon szívesen köszönöm!*

Nem csalódunk, ha azt hisszük, hogy ennek a tüntető köszönetnek az volt a célja, hogy másokat is a polgármesteri legmagasabb köszönet kiérdemlésére serkentessen. Nem akadt azonban senki, a ki erre a szomorú dicsőségre vállalkozott volna.

Annál nagyobb lelkesedéssel csatlakoztak azonban a főispán azon indítványához, hogy a minisztériumtól egy számvizsgáló kiküldését fogják kérelmezni, a ki segítségükre legyen a vizsgálat vezetésében s elhatározták, hogy a vizsgáló bizottságot is 30—60 tagra egészítsék ki és a közigazgatás minden ágát rendszeres vizsgálatnak fogják alávetni.

Azután a maguk ellen fegyelmi eljárást kért tisztviselőik ügye került tárgyalás alá.

Nem tudjuk, hogy *Seidel Lajos* és *Hegyí János* ügyén hogy engedhette a közgyűlés olyan ügyesen átsiklani a polgármestert?

Az azonban bizonyos, hogy az ügyek bár külön tárgysorozatokat és külön elbírálást képeztek, együtt tárgyalattak a maguk ellen fegyelmit kért tisztviselők ügyével, azaz helyesebben csak az utóbbiak tárgyalattak, míg *Seidel* és *Hegyí* ügye fölött, elég ügyetlenül — engedte a közgyűlés átsiklani a polgármestert.

Ez volt a közgyűlés lefolyása, amelyről alább részletes tudósítást közlünk. Az eredmény olyan, mely mindenkit kielégíthet, amennyiben különösen miután az egész vizsgálatot ezen az új főispán fogja ellenőrizni, reményünk lehet, hogy fel fogja deríteni városházánk legtöbb mulasztását, és ha leromboltuk a régi rendszert s korbácsoltuk a városházáról annak bűnösöket, reményünk lehet, hogy egy új, becsületes közigazgatásnak vetjük meg alapját.

A közgyűlés lefolyásáról s annak előzményéről a következőket írhatjuk.

Készüldés az ütközetre.

A törvényhatósági bizottságnak mintegy 50—60 tagja tegnap este előértekezletet tartott, a melyen megállapították, hogy milyen magatartást követni a mai közgyűlésen. A tárgysorozatot beható vita tárgyává tették, de különösen súlyt fektettek a polgármesterrel szemben követendő magatartásuk megállapítására nézve.

Szóba került az értekezleten, hogy a polgármester becsület szavával megerősítve, mint visszavonhatlan elhatározását terjeszté azon birt, hogy ő ayugalomba vonul s nyugdíjaztási kérelmet a napokban beterjeszti.

Az értekezlet minden tagja felfogást osztotta, hogy a polgármester nyugdíjaztatásához hozzá nem járhatnak ez idő szerint, miután alapos a gyanu, hogy a polgármester az ellenőrzés elmulasztásával olyan vétkeket követett el, hogy neki állásától minden nyugdíj nélkül kell megválnia.

Elhatározták tehát, hogy nyugdíjaztatása iránt előterjesztendő esetleges kérelmét nem teljesítik, de ha ő maga nem kíváná, az értekezleten megjelentek fogják követelni, hogy a polgármester működése is szigorú vizsgálat alá vésessék, megállapítandó vajjon milyen mérvben terheli őt a mulasztások.

Ennek az előértekezletnek határozata, mint már említettük is, egyhangulag el lett fogadva, de a polgármester, a ki értesült az előértekezlet határozatáról maga volt az a ki a vizsgálat elrendelését kérelmezte.

A közgyűlés.

A közgyűlésről most csak a városi vizsgáló bizottságra vonatkozó tudósítást közöljük, a többiről rendes lapunkban számolunk be.

Megemlítjük azonban már itt a főispáni kinevezéseket.

Dr. Ráday Lajos és *dr. Lauschman József* tiszteletbeli főügyészek lettek.
Mohai Lajos főszámvevő,
Juth István számvevő,
Kunszt János alszámvevő,
Maron István számfejő.

Az üresedésben levő pénztárnoki állásra pedig *Bona József* 16 szavazata ellenében *Géhardi Bodog* választott meg 88 szavazattal, a kinek megválasztását mindenki örömmel fogadja, mivel azt lelkiismeretes és becsületes szolgálattal kiérdemelte.

A városi visszaélések tárgyalása *Farkasdy* Dezso lemondásának felolvasásával vette kezdetét, a melyhez először *Kovács* István István szólt fel.

Kovács István felszólalása.

Nagyon sajnálja, hogy *Farkasdy* Dezso a vizsgáló bizottsági tagságáról lemondott, valamint azt, hogy dr. *Kövesy* István hasonlóan lemondását jelezte be, mert a vizsgáló bizottságnak oly szorgalmas tagjai voltak, hogy azokat alig nélkülözheti, de lemondásuk okai oly jelentősek, hogy azokat elutasítani nem lehet s így csak sajnálatlalt veszi tudomásul a két bizottsági tag lemondását.

Együttal ezen alkalmat felhasználja arra, hogy a vizsgáló bizottság működéséről rövid vonásokban jelentést tegyen.

Elmondja, hogy a bizottságot a polgármester összehívta s öt bizta meg az elnökséggel. A bizottság megkezdvén működését mindenekelőtt az 1897-ik évi iktató könyvet vette vizsgálat alá s azon tapasztalatra kellett jutnia, hogy az iktatókönyv sehol sincs lezárva. Ez már magában véve oly hanyagság, mely már súlyos beszámítás alá esik. A bizottság csoportokra oszolván, egyik csoport a kihágási ügyeket, a másik pedig az általános kapitánysági ügyek vizsgálatát vitte. A vizsgálatot alaposan akarván keresztül vinni, a bizottság egyik csoportja az 1878-iki iktatót tekintette meg, mert *Seidel* ekkor kezdte meg főkapitányi működését és azt tapasztalta, hogy az, valamint az ugyanazon évi mutató is rendesen van vezetve. A következő évi iktató könyvben azonban már szabálytalanságok fordulnak elő a számok sorrendje meg van zavarva, helyenkint több 5—6 szám ki van hagyva, megtörtént ez is, hogy az iktatóban van tétel, mely egészen üresen hagyatott, melybe tehát semmi nem bevezetés nem történt, úgy hogy nagy kétség merül fel az iránt, hogy tulajdonképpen mit akartak ide bevezetni; ez tehát egy titkot rejt magában. Megtörtént az a neveléses dolog, hogy a semminek is iktató számot adtak. Az évben ugyanis pünkösdi első napján nem volt egyetlen beadvány sem, ami úgy jelezte, hogy 4500 szám alatt semmi *(Nagy derűtlenség)*. További hiány, az iktatónak, hogy bár utolsó rovata 6100 számot tartalmaz, de őszintén szólva azok egy harmadrésze nincs ki vezetve, tehát mint elintézetlen szerepel mai napig is.

Figyelmet fordított, úgy mond azon megkeresésekre, melyeknél pénzületi elszámolásokról van szó, s 300 olyan számot jegyzett fel, melyek pénzküldeményekről s behajtásra vonatkoznak, s; kénytelen volt azt tapasztalati, hogy ezen 300 szám közül legfeljebb 50 darab van elintézve, míg a többi elintézetlen maradt. Ha pénz érkezett, hogyan kezeltetett, azt az iktató szám mellé jegyezték, s hogy kivette azután át a pénzt, ha egyáltalán jelezve volt, az utolsó rovatban van, hol plajbásszal, hol téntával jelezve. S miért történt ez így? (Haljuk!) Akkor semmiféle pénzes napló nem vezetett. Ezekre menő rabtartási, ápolási stb. költségekből körülbelül 10% folyt be, a többi elkallódott. Annak behajtását nem sürgette senki, nem kereste senki. (Óriási nagy zaj. Felkiáltások! Így bántak a közpénzekkel!)

Az 1879. iktatóban más egyéb szabálytalanságokat is észlelt, melyek közel vannak a hivatali sikkasztáshoz. (Nagy nyugtalanság, zajos közbeküldések mindenfelől.)

Akkoriban pénzes postakönyv nem volt, mindenféle pénzes küldemények posta utalvány mellett adták postára, a vevények pedig mellékeltek. Azonban nagyon sok aktánál melyeket a kapitányság elintézt, nincs mellékelve a postai feladó vevény, mely körülmény mindenesetre azon gyanút táplálja, hogy a pénz elkallódott. Példa a sokból: 140. szám alatt Horváth Ráder Malvinnak 5 frt 40 krnyi ápolási költsége el lett küldve, de vevény nincs. A 178. szám alatt Rotmayer Ottilia nevű gráci születésű elszegényedett nő itt tartózkodott Szfahérváron, a hatóság megajánlta s módot keresett, hogy miképpen lehetne ezt a nőt segíyezni. Miután illetőségét megállapította, tudakozódott a gráci városi tanácsnál, honnan azon értesítést nyerte, hogy azon szegény nőt havonként 5 frt 40 kr. segélyben részesíté. A gráci tanács meg is küldte a segélyt, itt vannak az iratok, melyek tanuskodnak, hogy 10 frt 80 kr. megérkezett, hogyan lett azonban elszámolva, s hol, annak semmi nyoma. Ezen összegnek rendeltetésére

való fordítása meg nem állapítható. Van ezen ügynek későbbi száma, melynél újabb 5 frt 40 krnak elküldéséről van szó, erről csak azt tudjuk, hogy egy helybeli lapszerkesztőnek adatott át.

A Pákoszú előjáróság Baksa András javára 1879-ben 10 forintot küldött. Hová lett fordítva?

Annak nyoma nincs.

1879. év folyamán sok esetben különösen a szegedi árvíz károsultak javára, tehát jótékony célokra sorsjátékok rendezettek, melyekre jelentékeny összegek küldettek be a kapitánysághoz, melyeknek hováfordításáról nyomokat nem találunk. A neu-gradiskai hatóság 44 frtot küldött be valami Aschenbrier hagyatékából stb. stb.

A vizsgálat másik része a kihágásokra vonatkozik. Kihágási ügyekben számos esetben panasz emeltetett, melynek folytán a kapitányságnak intézkednie kellett volna, e helyett azonban a panasz irattárba helyezett, annak kitüntetés nélkül, hogy miért helyzetetett irattárba. Más esetben megtörtént a feljelentés, melynek alapján a vizsgálat teljesített s a terhelő adatok alapján marasztaló határozatot kellett volna hozni, ez azonban nem hozott, s nincs is indokolva, hogy miért nem hozott határozatot.

Előfordult, hogy a kapitányság az elzárásra vonatkozó határozatot nem hajította végre.

Megtörtént az a furcsa eset is, hogy egy ember elítéltetett 1 napi elzárásra. Az ember a kulcsosnak átadtván, a büntetés foganatosítása végett, néhány napra jelenti a kulcsos, hogy az illető 3 napi büntetését kiállotta. Tehát a kulcsos felemelte önhatalmilag 2 napra az elzárás büntetését. A pénzbüntetésre vonatkozólag azt is jelzik az akták, hogy a szolgál gyákran írásbelileg utasította a biztost, rávezetvén az aktára azt, hogy a pénzbüntetést behajtsa.

Százakra és százakra megy a pénzbüntetés, mely behajthatatlannak van jelölve.

Kezében levő adatok szerint 1883—1888-ig a zárszámadásban egy krajczár pénzbüntetés elszámolva nincs. 1881—84-ig sok pénzbüntetés folyt be s ez nincs kitüntetve. 1889-ben 190 frt, 1890-ben 7 frt folyt be; 1894-ben 8 frt 50 kr. — Mindezek azon gyanút keltik, hogy a kapitányság vagy nem hagyta be, vagy pedig nem számolta el a pénzbüntetéseket, a mi a legnagyobb rendellenesség. Van akta, hol nincs se a félek se a kapitánynak aláírása, hanem csak egy díjoké.

Bámulja, hogy a város polgárságát ilyen jogellenes cselekményekkel üldözheték s a polgárság tiszteleme olyan sokáig tartott. (Ugy van! Tóth Artur: ki kellett volna sórjálni! Helyeslés.) Ezeket a büntető igazságszolgáltatás lángostorával ki kellene pusztítani a városból. (Óriási zaj. Viharos éljenzés. A bizottsági tagok perczekig izgatottan kiabálnak: szégyen, gyalázat!)

Mi mindent megtettünk, hogy a városi alkalmazottak függetlenek legyenek anyagi gondoktól, (Egy hang: Ez a közsémet!) nyugdíj-szabályzatunk kedvezőbb, mint bárhol Magyarországon, a legkevésbé tehát a mit kívánhatunk, hogy a város érdekeit szívükön viseljük, de rendkívül csalódtunk.

Kihágási ügyekben vannak azonkívül felebezett ügyek, melyekben a tanács intézkedett és pedig vagy helybenhagyta vagy pedig megmásította a kapitányi határozatot. De a tanácsnak is vannak intézkedéseiben olyan tettek, melyek a törvénytellen ellenkeznek. Mert a mikor a tanács felülbírálta a kapitányság ítéletét azt azon záradékkal küldötte vissza, hogy hirdesse ki és hajtsa végre. Bennünk tehát az a jogos gyanu merül fel, hogy a tanács működésében is vannak rendellenességek, azért a közönség nagyon óhajtáná, hogy a vizsgálat kiterjesztessék az egész adminisztrációra.

Havranek polgármester.

Beszédének elején felemlíti, hogy ő méltányolva tudja a közönség felháborodását, mely a napfényre került visszaélések nyomán keletkezett, de míg egyrészt megjegyzi, hogy a Kovács István által elmondottak nincsenek beigazolvva, addig másrészt azt tartja, hogy a lapok is felhívja tárgyalják az ügyet. Ő pedig nem tör pácát senki fölött, míg az illetőt meg nem hallgatta. A figyelmi eljárás immár

be van fejezve, sőt a városi ügyész is beadta erre vonatkozólag véleményét. Azt, hogy a vizsgáló bizottság működése közben rendellenességeket, sőt visszaéléseket is talált, nemcsak elismeri, de tudja is. De megjegyzi, hogy a visszaélések nem a hivatalban, hanem hivatalon kívül keresendők. (Felkiáltások: Nem áll, ez nem úgy van! Ott is vannak visszaélések!) Ő esatlakozik Kovács István indítványához, melynek értelmében mindent meg kell vizsgálni. Hozzájárul ahhoz is, hogy a vizsgáló bizottság kiegészítették.

Kövesy István.

Ő is tagja volt a vizsgáló bizottságnak s éppen azért Kovács István vizsgáló bizottsági elnök észrevételeit kiegészíti azzal, hogy az általa felsoroltak még nincsenek bebizonyítva s így azok nem tekinthetők egyebeknek észleleteknél (???)

Havranek polgármester élénken felkiált: Köszönöm, köszönöm. Nagyon köszönöm!

Saára Gyula.

Mint a vizsgáló bizottságnak egyik tagja kötelességének tartja kijelenteni, hogy ha a Kovács István által felhozottak között vannak is dolgok, a melyek csak észrevételek: de az iratokból kivehető hanyagság, az aktákból feltárt szabálytalanságok, a rendellenesen vezetett könyvek s a nyilvántartás elmulasztása, ez már hivatalos hanyagság, ez nem észrevétel, hanem szemmel látható bizonyíték. Az egész közigazgatás ellen elrendelendő vizsgálatra vonatkozólag, azt az indítványt teszi, hogy a vizsgáló bizottsághoz egy számvevő is rendeltessék ki, miután ennek hiánya eddig is hátráltatta a vizsgálat gyorsaságát, és ők maguk is érezték ebben való járatlanságukat.

Fiáth Pál báró.

Eddig nem akartam hozzájárulni a tárgyhöz, most már azonban szükségesnek tartom, hogy a saját álláspontomat is kifejtsem.

Sulyos, kellemetlen viszonyok közzé jöttem, midőn e törvényhatóság élére állítottó Felsege. Én tudtam ezen helyzetet s azért fogadtam el, hogy e helyzetben segítsék.

Meggyőződtem Kovács István bizottsági tag ur előterjesztéséből, hogy történtek dolgok, melyek teljesen inkorrektek. Kötelességem figyelmeztetni a törvényhatóságot, hogy miután voltak számadások, melyek annyi időt, át nem voltak felülvizsgálva, a felelősség reánk hárulik, szükséges módot találnunk, hogy teljes megnyugtatót szolgáltatassuk a közönség részére. Nekem mindegy ki az a ki vádolva van, milyen állást foglal el. Az egyéniség előttem közönyös. A ki bűnös lakoljon! Az ártatlanoknak elégtelt fogok szolgáltatni.

A mint kötelessége a bizottságnak az ügyeket tisztázni, azonképen kötelessége annak lehetőségéről is gondoskodni. Úgy látom, hogy egy számvevőre lesz szükség, azért indítványozom, méltóztassék nyilatkozni az iránt, hogy a belügyminiszteriumtól egy ahhoz értő számvevő kiküldése iránt kérelmet intézzünk, nehogy az itteni számvevőség rendes munkájában egy számvevő elvonása által megakasztassék.

Tóth Arthur.

Örömmel hozzájárul a főispán indítványához, melynek értelmében a törvényhatóság egy miniszteri számtiszt kiküldését kérelmezze, mert a vizsgáló bizottságnak az itteni számvevő nem segítkezhetik. Kívánja, hogy az összes ügykör nemcsak számadásokban, de érdemileg is megvizsgáltsassék.

A vizsgálat elrendelése.

A közgyűlés többeknek felszólalása után egyhangulag elhatározta, hogy a vizsgáló bizottságot kiegészíti, a vizsgálatot, a közigazgatás minden ágára kiterjeszti és felkéri a főispán, hogy a belügyminiszteriumtól egy számvevő kiküldését kérelmezze.